

Συνέντευξη με την κ. Ζαχαριουδάκη Ελένη (το γένος Μανασάκη), (Ζ.Ε.)

Συμμετέχει ο κ. Καλεμάκης Αλέξανδρος (Κ.Α.)

και ο κ. Τσικνάκης Ιωάννης (Τ.Ι.)

Κρήτη, Πεרבόλια Ν. Ρεδύμνης, Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Παράρτημα Ρεδύμνου)

28 Οκτωβρίου 2004

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη, Φραγκούλης Εμμανουήλ

Ερ. Σήμερα 28 Οκτωβρίου του 2004 έχουμε την χαρά και την τιμή να μιλάμε με την κυρία Ελένη Ζαχαριουδάκη.

Ζ.Ε. Μανασάκη το γένος.

Ερ. Μανασάκη το γένος. Μάλιστα. Κυρία Ελένη, εσείς κατάγεστε από μία μουσική οικογένεια.

Ζ.Ε. Ναι, ο πατέρας μου ήτανε παπάς και δάσκαλος και έπαιζε λύρα, μαντολίνο και χόρευε. Έκανε τα φουστάνια πάνω και χόρευε.

(Γελάει)

Ερ. Μάζευε τα ράσα.

Ζ.Ε. Τα μάζευε και χόρευε. Τον ενδυμούμαι σ' ένα γάμο και χόρευε έτσι, στον αέρα.

Ερ. Εσείς κατάγεστε από ποια περιοχή;

Ζ.Ε. Από τη Γαλλιά. Μέσα από τη Γαλλιά. Εκεί γεννήθηκα εγώ. Στη Γαλλιά.

Ερ. Η οικογένειά σας έτσι δημιούργησε μια σχολή, ας το πούμε, τη γαλλιανή σχολή.

Ζ.Ε. Κοίτα να δεις. Ο αδερφός μου ο Λευτέρης έφτιαχνε όργανα κι έπαιζε. Ο Γιώργης το ίδιο που ήτανε αξιωματικός και τότε σκοτώσανε. Εγώ τότε που σκοτώσανε το Λευτέρη, εκείνο το βράδυ, δεν τότε θυμάμαι ποτέ να παίζει λύρα τον αδερφό μου. Ποτέ, ποτέ, ποτέ. Γιατί μόλις ήθελε να μπει στο σπίτι, ήμουν εκεί γκαπ, να με σηκώσει αγκαλιά, να μου λέει: «Φίλα με, Ελενάκι, φίλα με, φίλα με». Να με φιλάει, να τότε φιλάω κι εγώ, να με σφίγγει. Ήμωνα το πιο μικρό και ήμωνα... και σα μπιμπελό με είχανε.

- Ερ. Πόσα παιδιά ήσασταν στην οικογένεια; Να τα πάρουμε λίγο με τη σειρά.
- Z.E. Ναι, οχτώ.
- Ερ. Οχτώ.
- Z.E. Πέντε κόρες και τρία αγόρια.
- Ερ. Τα τρία αγόρια ποια ήτανε;
- Z.E. Ήτανε ο Λευτέρης. Πρώτα, συγνώμη, πρώτα γεννήθηκε ο Γιώργης, μιαν αδερφή μου και μετά ο Λευτέρης και μετά μια άλλη μου αδερφή και μετά ο Μανώλης. Πέθανε κι αυτός. Τρία αγόρια, πέντε κορίτσια. Εγώ από όλα ήμουν το πιο μικρό και θα με ρωτήσετε πώς έμαθα το μαντολίνο;
- Ερ. Βέβαια! Για πείτε μας.
- Z.E. Όταν εσκοτώθηκε ο αδερφός μου που ήταν αξιωματικός στην Αθήνα ο Γιώργης...
- Ερ. Ποια χρονολογία;
- Z.E. Το 1944. Τον σκοτώσανε. Ετραυματίστηκε ο Μανώλης που του δώκανε οι Γερμανοί έναν αναπτήρα, λέει, να τον κάνει και αυτό ήτανε χειροβομβίδα και του 'κοψε το χέρι και στα μάτια τον ήβλαψε, σκοτώσανε τον Λευτέρη γιατί τότε φθονούσανε, ήτανε λεβέντης.
- Ερ. Ποιοι τον σκοτώσανε; Οι Γερμανοί;
- Z.E. Όχι, οι δικοί μας! Θέλανε την αδερφή μου και λένε «να σκοτώσουμε τον Λευτέρη να πάρουμε τη Χαρίλεια». Τότε μισούσανε επίσης, τότε φθονούσανε, τότε ζηλεύανε γιατί ό,τι όργανα ήτανε που βγαίνανε τότε, ό,τι όργανα, ήτανε στο σπίτι μας. Και θα σας πω τι είπε αυτός που μπήκε εκείνο το βράδυ στο σπίτι να τότε σκοτώσουνε. Αλέδαμε τότε, δεν ήταν όπως είναι τώρα τα εργοστάσια, τότε αλέδανε σε φάμπρικα με μύλους, έτσι με άλογα. Λοιπόν, η μητέρα μου είχε πάει στο χωριό στη Φανερωμένη, ήρθε και την πήρανε με ένα άλογο, τότε δεν ήτανε τηλέφωνα, δεν ήτανε επικοινωνίες όπως τώρα και ήρθε και την πήρανε με ένα άλογο να πάει στην Φανερωμένη γιατί ήτανε η αδερφή της άρρωστη. Και η μάνα μου ήτανε σα γιατρός, τη νύχτα τη φωνάζανε, παπαδιά, Σάντολα, έλα, το παιδί μου, ο άντρας μου. Αυτή έκανε με πρακτικά. Είχε μια κάμερα, έτσι, τσαντάκια, τσαντάκια κι έγραφε το όνομα, τι ήθελε. Ή παντρευόταν μία

κοπέλα, έκανε είκοσι χρόνια να κάμει παιδί; Δεκαπέντε; Την έκαμε η μάνα μου και έκαμε παιδί. Με τα πρακτικά.

Ερ. Και την είχαν δηλαδή σαν φαρμακοποιό και σαν γιατρό.

Ζ.Ε. Σα γιατρό, σα φαρμακοποιό. Αλλά Διαμάντη τήνε λέγανε, αλλά ήτανε και διαμάντι η καρδιά της.

Ερ. Αδαμαντία, ε;

Ζ.Ε. Αδαμαντία, ναι.

Ερ. Και την φωνάζανε Αδαμαντία;

Ζ.Ε. Μπα, την φωνάζανε Παπαδιά και Σάντολα και συντέκνισσα που είχαμε συντεκνία στο χωριό κι όλα αυτά και τώρα της βγάλω μια μαντινάδα:

«Διαμάντη ήτανε τ' όνομα, μάνα μου τ' όνομά σου
κι όπως ήτανε το όνομα, ήτανε κι η καρδιά σου».

Δεν έφευγε ποτέ από το σπίτι να μην έχει μια ποδιά γεμάτη με πράγματα να πάει πού ήτανε φτωχός να του δώσει, να τότε ταΐσει, να του δώσει, τέτοια φιλοξενία είχανε κι ο πατέρας μου και η μάνα μου. Λοιπόν, εκείνη την ημέρα που τότε σκοτώσανε τον αδερφό μου, αλέθαμε στο... να επανέλθουμε για τον Λευτέρη κι έρχεται το βράδυ ο Λευτέρης, μόλις ήθελε να έρθει, απ, να με σηκώσει. Λέει: «Λενάκι, ξέρεις τώρα πού θα σε πάω;» «Πού»; «Θα σε πάω στη φάμπρικα που αλέσανε κι έχει η μητέρα μας εκεί τα κανάτια που πηγαίνουνε φαγιά, κρασιά, ρακές, να πάμε να πάρουμε το καλάδι». «Ναι». Και τον αγκαλιάζω εγώ σφιχτά και να με φιλάει και πηγαίναμε δρόμο - δρόμο. Πάμε, με κρατούσε με το αριστερό χέρι αγκαλιά και με το δεξί εμάζευε τα ποτήρια, τα κανάτια, τα αυτά και με την αριστερή κράταε εδώ, το καλάδι. Γυρίζαμε στο σπίτι. Μα ήτανε ένα μαύρο πράγμα, τότε δεν ήτανε φώτα και πήγαινε έτσι για να πάμε στο σπίτι, μόνο με το ντουβάρι που καταλάβαινε δηλαδή. Με σήκωσε εμένα και το καλάδι και έτσι η πλάτη του άγγιζε αυτό για να γνωρίσει πού πηγαίναμε, τόσο σκοτίδι ήτανε. Πάμε εμείς, ανεβαίνουμε μια σκάλα, είχαμε οντάδες και μόλις μ' αφήνει έτσι στον οντά, βλέπω εγώ στο κατώφλι ένα ψηλό άντρα με ένα μαύρο καλτσόνι εδώ στο πρόσωπο και δύο τρύπες εδώ και μια τρύπα εδώ και λέει: «Τι είναι αυτό το σπίτι; Λονδίνο είναι; Τι είναι; Ράδια δεσ, μαντολίνα δεσ, λύρες δεσ, μπουζούκια δεσ, γραμμόφωνα δεσ, ό,τι

όργανα τώρα, σαρμόνικα θες»; Ό,τι όργανο θες υπήρχε στο σπίτι μας και τα ονομάτιζε όλα, τα είπε. «Κούκλες θες; Λεβέντες θες; Απόψε αυτό το σπίτι θα το βγάλουμε στους εφτά ουρανούς». Δεν ήταν από φόνο; Πες μου. Αυτά άκουσα. Τίποτα άλλο, τελείωσε. Πού; Με βγάλανε από το σπίτι, με κοιμήσανε, τι απόγιναι; Ούτε πώς τότε σκοτώσανε, ενώ κράταε τη λάμπα, λύχνο δεν ξέρω τι. Εγώ δεν τον είδα, δεν τότε θυμάμαι καθόλου, μόνο που μ' άφησε και πήγε μέσα που ήταν ο αδερφός μου ο Μανώλης τραυματισμένος να τότε αλλάξει και μόνο εγώ που είδα έτσι φάτσα αυτόν τον ψηλό με τα μούτρα σκεπασμένα και τα 'πε αυτά τα λόγια. Τίποτα άλλο. Και τους κερνάει ο αδερφός μου γιατί νομίζω εμπήκε και άλλος και πάει στη σκάλα να τους εφέξει να κατεβούνε και απέναντι του παίζανε. Στον τόπο. Έπεσε σε μιαν αδερφή μου στα χέρια. Εγώ ούτε τον είδα σκοτωμένο, ούτε είδα εκείνο το θράδυ τελείωσε, πού με πήγανε, τι με κάνανε, δεν ξέρω. Μετά...

Ερ. Για να ξεκινήσουμε λίγο. Ο μακαρίτης, ο Λευτέρης ο αδερφός σας τι ήταν; Οργανοποιός ήταν;

Ζ.Ε. Έφτιαχνε λύρες, έσαχνε μπουζούκια, έσαχνε τραπέζια.

Ερ. Και ξυλουργός ήτανε;

Ζ.Ε. Ό,τι βλέπανε τα χέρια του, τα μάτια του συγνώμη, ό,τι βλέπανε τα μάτια του, κάνανε τα χέρια του. Δεν ήτανε και μια... τι να σου πω δηλαδή, τι να σου πω. Είχε από τον Θεό ευλογία αλλά οι άνθρωποι μας εκαταστρέψανε. Δυστυχώς. Και μετά επήγαινε η μάνα μου σε μια μάγισσα κα της έλεγε «ο γιος σου στην Αθήνα ζει, ο αξιωματικός. Να εδώ βάνω λιβάνι και κάρβουνα και τότε βλέπω, να το στέμμα του και ζει». Ε, τήνε κοροΐδευε λίγο έτσι και μετά λέει η μάνα μου «θα πάω στην Αθήνα να ιδώ το παιδί μου ζει; Τι έγινε»; Και είχαμε ένα συγγενή, λέει, εκείνα τα χρόνια στην Αθήνα και του έγγραψε ένα γράμμα «να με περιμένεις τάδε μέρα στον Πειραιά». Και ήρθε και την επήγανε τότε εκεί που ήτανε τότε τα Δεκεμβριανά και τση λένε «κυρία Μανασάκη από εκεί είναι ο γιος σου σκοτωμένος. Εδώ είναι ο τάφος του εδώ», της δείξανε. Και πέφτει η μάνα μου κάτω, της φέρνουν έναν γιατρό και λέει ο γιατρός «επειγόντως να πάει στο σπίτι, στην Κρήτη γιατί στο τέλος της εβδομάδας θα πεθάνει. Η καρδιά της έχει ραΐσει». Και

την φέρνει ο συγγενής μας στο σπίτι, εδώ στην Κρήτη και πέθανε η μάνα μου τέλος της εβδομάδος. Μετά είχαμε ένα πένθος: το Λευτέρη, το Γιώργη, τη μάνα μου.

Ερ. Μέσα σε λίγο διάστημα.

Ζ.Ε. Ναι. Και εφορούσαμε μαύρα, αφού θυμάμαι και ξύναμε έτσι μετά τα κρέατά μας και ήτανε μαύρο το δέρμα. Όταν όμως σκοτώσανε τον Γιώργη, εστειλανε τα πράματά του στο σπίτι μ' ένα μπαούλο και πάνω - πάνω είχε ένα ωραίο μαντολίνο. Μα ένα ωραίο μαντολίνο και το είχε φτιάξει αυτός. Ο Γιώργης έφτιαχνε και έπαιζε τα πάντα.

Ερ. Θα μου πείτε λίγο τα τρία αδέρφια πριν περάσουμε στο μαντολίνο αυτό. Ο Λευτέρης, ο Γιώργης και ο Μανώλης, τα τρία αδέρφια σας, τι όργανα ήξερε να παίζει ο καθένας.

Ζ.Ε. Όλα τα όργανα.

Ερ. Ο Λευτέρης ας πούμε, τι όργανα έπαιζε;

Ζ.Ε. Όλα τα όργανα.

Ερ. Θα μου ονοματίσετε λίγο τα όργανα;

Ζ.Ε. Τη λύρα, το μπουζούκι. Τα είχε φτιάξει αυτός. Αυτό το μπουζούκι τώρα που παίζει τώρα ο Γιάννης ο ανιψιός μου, ο Τσικνάκης.

Ερ. Ο Τσικνάκης ο Γιάννης είναι ανιψιός σας.

Ζ.Ε. Η μάνα του κι εγώ αδέρφια κι ο Λευτέρης. Και το 'χε φτιάξει αυτό το μπουζούκι ο Λευτέρης.

Ερ. Το Λεμάν;

Ζ.Ε. Το Λεμάν. Ποιος το ονόμασε Λεμάν;

Ζ.Ε. Ο ανιψιός μου, μου φαίνεται. Λε-μαν. Δηλαδή Λευτέρης Μανασάκης. Λεμάν. Μου φαίνεται έτσι, δεν ξέρουμε.

Ερ. Και τι άλλα όργανα έπαιζε ο Λευτέρης;

Ζ.Ε. Αυτά, λύρα, μπουζούκι, μαντολίνο. Δεν ήτανε όργανο να μην το ξέρουνε. Και τα τρία.

Ερ. Ο αδερφός σας ο μακαρίτης ο Μανώλης;

Ζ.Ε. Ο Μανώλης τότες σου λέω του δώκανε οι Γερμανοί έναν αναπτήρα.

Ερ. Όχι, πριν φτάσουμε στο κόψιμο του χεριού. Έπαιζε πριν όργανα;

- Z.E. Έπαιζε, πώς δεν έπαιζε; Αυτό το μπουζούκι και μαντολίνα. Πριν τραυματιστεί έπαιζε όργανα.
- Ερ. Λύρα;
- Z.E. Λύρα δεν ξέρω. Λύρα δεν ξέρω. Δεν τον είδα. Δεν τον άκουσα με λύρα, ούτε τον έχω ακούσει από άλλους αν έπαιζε λύρα, αλλά μπουζούκι, αυτά, έπαιζε. Και μετά που τραυματίστηκε έμεινε με το χέρι το ένα, πώς να παίζει; Και μετά κάνει ένα λαστιγάκι εδώ ένα πράμα τόσο και μετά έπαιζε και μετά είδες έβγαλε και cd και από όλα.
- Ερ. Με το εσωτερικό του καρπού.
- Z.E. Με αυτό, ναι. Δηλαδή ήταν να ξεκινήσει από ένα γύρισμα να πάει σε είκοσι γυρίσματα. Βέβαια, βέβαια. Δεν τον ήφτανε κανείς.
- Ερ. Και ο αδερφός σας ο Γιώργος, τι όργανα έπαιζε;
- Z.E. Αυτός μαντολίνο. Αυτόν δεν τότε γνώρισα καθόλου. Τον Γιώργο δεν τότε γνώρισα, μόνο ο Λευτέρης που μου τον έδειχνε.
- Ερ. Πώς κι έτσι;
- Z.E. Ήμουνα μικρή.
- Ερ. Ήσασταν πολύ μικρή.
- Z.E. Ήμουν η πιο μικρή και έφυγε και δεν... Και μια φορά, θυμούμαι τον Λευτέρη, δεν το ξεχνώ και μου λέει «αυτή η φωτογραφία, αυτή η φωτογραφία», μου λέει «είναι εδώ ο Γιώργος μας» κι ήτανε πολύ έτσι στρατιώτης, αξιωματικός. Μου λέει «αν μου βρεις ποιος είναι ο Γιώργος μας, θα σε πάω στο μαγαζί», γιατί έκανε μαγαζί, «θα σε καθίσω στο τραπέζι και θα φας απ' όλα τα γλυκά και θα σου δώσω χίλια φιλιά». Του λέω εγώ: «είναι αυτός»; «Όχι, δεν είναι αυτός». «Αυτός είναι»; «Όχι, δεν είναι αυτός». «Αυτός»; Ε, από τους πολλούς τότε βρήκα. «Του λέω αυτός είναι»; «Ναι, αυτός είναι». Τέλος πάντων. Με αυτόν τον τρόπο, εγώ δεν τότε γνώρισα τον αδερφό μου τον Γιώργο.
- Ερ. Λοιπόν έρχονται τα πράγματα. Είχαμε μείνει εκεί που...
- Z.E. Ήρθαν τα πράγματα.
- Ερ. Ήρθε το μπαούλο.
- Z.E. Το μπαούλο.
- Ερ. Εσείς πόσων χρόνων;

- Z.E. Εγώ θα ήμουν τότε...
- Ερ. Μικρή;
- Z.E. Ναι, τεσσεράμισι, πέντε χρονών, πεντέμισι.
- Ερ. Α, τόσο. Μικρό - μικρό.
- Z.E. Ναι. Έκανα έτσι το μπαούλο κι έβλεπα το μαντολίνο. «Αχ», λέω, «πώς θα το μάθω αυτό;», λέω. Και τού 'κανα έτσι, ντιν, ν' ακούσω το ντιν. «Πώς θα το μάθω», λέω, «πώς»; Μα δεν μπορούσα και να το παίζω γιατί είχαμε πένθος. Μεγάλο πένθος στο σπίτι μας. Μια μέρα λοιπόν λέω της μητέρας του Τσικνάκη του Γιάννη που ήταν αδερφή μου πιο μεγάλη. Της λέω: «Δέσποινα...», είχαμε δυο πατητήρια, ένα για σταφύλια κι ένα για ελιές. Εκείνο που ήτανε για ελιές ήτανε πιο κοντό, πιο χαμηλό, αλλά δεν μπορούσα να μπω μέσα. Της λέω: «Δέσποινα, θα μου βάλεις μια καρέκλα απ' έξω και μια καρέκλα από μέσα στο πατητήρι και ένα σκαμνάκι χαμηλά - χαμηλά να μπω»; «Τι», μου λέει, «θα κάνεις»; «Θέλω να μάθω το μαντολίνο, να παίζω το μαντολίνο, αλλά να μην με ακούσει η Χαρίκλεια γιατί θα με δειρεί», η πιο μεγάλη μου αδερφή. Γιατί είχαμε σου λέω σοβαρό πένθος. Να παίζω εγώ μαντολίνο; Δεν ήτανε σωστό αλλά εγώ που ήθελα να τού 'κανα ντιν και ντιντίνιζε και ντιντίνιζε το μυαλό μου; Μου λέει η Δέσποινα «θα στο βάλω, αλλά πρόσεξε μην ακούγεσαι». Έβαλε μια καρέκλα απ' έξω, μια καρέκλα από μέσα κι ένα σκαμνάκι, κάθισα εγώ χαμηλά - χαμηλά και τι έκανα; Ντιν ντιν, ντιν ντιν, ντιν ντιν. Τίποτα. Μια μέρα λοιπόν κάνω έτσι και βγάνω μία νότα. Χριστέ μου, ετρελάθηκα. Ετρελάθηκα. Μετά την άλλη μέρα, άλλη μία. Μόλις ήβγαλα ένα σκοπό και τότε θυμούμαι τώρα έτσι πολύ απλό, απλό, της λέω «πάρε τις καρέκλες και όλα, δεν ξαναπάω στο πατητήρι», λέω. Και μετά κρυθόμουνα γιατί είχαμε και κάτω σπίτι και πάνω και βγάνω άλλον ένα, ε, αυτό ήτανε.
- Ερ. Ποιος ήταν ο πρώτος σκοπός που βγάλατε;
- Z.E. Ένας συρτός. Να είχα εδώ το μαντολίνο να τότε παίζω. Πολύ εύκολος.
- Ερ. Θέλετε να μου τον τραγουδήσετε λίγο να καταλάβω τη μελωδία;
- Z.E. Δεν μπορώ χωρίς το μαντολίνο. Να το 'χα το μαντολίνο.
- Ερ. Θέλετε να πάμε να το πάρουμε;
- (Διακοπή. Φέρνουν το μαντολίνο)

- Ερ. Ποιος ήταν ο πρώτος σκοπός έτσι που παίζατε στο πατητήρι;
- Z.E. Το πρώτο, πρώτο - πρώτο που έμαθα ήταν έτσι.
(Παίζει μαντολίνο):
Μι, Ντο Ρε, Σιb, Λα.
Αυτό ήτανε το πρώτο - πρώτο που έμαθα μέσα στο πατητήρι, αλλά με το δάκτυλο, όχι με πένα να μην ακουστώ.
(Παίζει μαντολίνο):
Μι, Ντο Ρε, Σιb, Λα
Πάει αυτό. Μετά λέω «μα, πρέπει να έχει και γύρισμα» και μετά μαθαίνω αυτό (Παίζει μαντολίνο).
Ντο Ρε, Ρε, Ρε, Ντο Ρε, Μι, Ντο, Σιb, Λα
Τώρα τότε παίζω όλο.
(Παίζει μαντολίνο). Μετά πού ήμαθα αυτά, τον έπαιξα:
(Παίζει στο μαντολίνο όλον τον σκοπό, με στολίδια αυτή τη φορά).
Αυτό έμαθα στην αρχή. Και είναι να μάθεις ένα σκοπό, έμαδες ένα σκοπό; Πας μετά. Αυτό επρωτόμαθα μέσα στο πατητήρι.
- Ερ. Μόνη σας, δηλαδή;
- Z.E. Μόνη μου, μόνη μου. Ήμουνε τόση δα. Και τους σκοπούς και τις μαντινάδες μόνη μου.
- Ερ. Ήταν δικός σας σκοπός αυτός ή τον είχατε ακούσει;
- Z.E. Όχι, τον είχα ακούσει.
- Ερ. Από ποιον;
- Z.E. Καντάδες μου κάνανε από μικρό παιδί. Και κάνανε και στις αδερφές μου. Τότε κάνανε στις αδερφές μου και μετά που μεγάλωσα εγώ λίγο μου κάνανε και μένα καντάδες, αλλά αυτόν τον είχα ακούσει από καντάδα που κάνανε στις αδελφές μου τις πιο μεγάλες... και με μπουζούκια. Προ παντός με μπουζούκια κάνανε καντάδες.
- Ερ. Να σας ρωτήσω κάτι.
- Z.E. Αλλά αυτά που βγάζω τώρα δεν τα έχω ακούσει από πουθενά. Μόνη μου. Κι ούτε προσπαδώ, έτσι. Εκεί που θα κάθομαι θα μου 'ρθει ένας σκοπός και η μαντινάδα. Αμέσως ο σκοπός βγαίνει μαζί με την μαντινάδα.
- Ερ. Ταυτόχρονα.

- Z.E. Ταυτόχρονα.
- Ερ. Έρχονται δηλαδή και τα δύο.
- Z.E. Και από τη συγκίνησή μου κλαίω μετά κάνα - δυο μέρες.
- Ερ. Να σας ρωτήσω έτσι κάτι που ίσως δεν είναι έτσι τόσο ευχάριστο να θυμηθείτε. Όταν είχατε τον Λευτέρη που σκοτώθηκε, τον αδερφό σας με τον Γιώργη, επειδή έπαιζαν αυτοί οι άνθρωποι όργανα.
- Z.E. Παιζανε, ναι, ναι. Ναι.
- Ερ. Ας πάρουμε όταν σκοτώθηκε ο Λευτέρης, τον πήγανε με όργανα στο μνήμα;
- Z.E. Ναι, τα όργανα δεν λείπαμε τότε. Εγώ δεν σου λέω, ούτε την ταφή εγώ θυμούμαι μόνο που με σήκωνε αγκαλιά και πήγαμε στη φάμπρικα και πήραμε τα πράγματα κει και με άφησε στον οντά και είδα εκείνον τον άνθρωπο με την κουκούλα τη μαύρη και είπε αυτά τα λόγια: «απόψε αυτό το σπίτι θα το βγάλουμε στους εφτά ουραμούς. Τι θες; Λεβέντες θες; Κούκλες θες; Μαντολίνα»; Όλα τα όργανα που ήτανε στο σπίτι μας. Αυτά άκουσα και τίποτα άλλο. Μετά μου έλειπε ο Λευτέρης κι ήκλαιγα μέρα - νύχτα.
- Ερ. Πάντως ακούσατε αν τον πήγαν με όργανα;
- Z.E. Όχι, με όργανα δεν έγινε.
- Ερ. Ούτε του Μανώλη, τώρα;
- Z.E. Ούτε στον Μανώλη.
- Ερ. Στο Γιώργη;
- Z.E. Μα τον Γιώργη τον είδαμε; Δεν σου λέω ότι τότε κηδέψαμε στην Αθήνα; Που σκοτώθηκε αξιωματικός εκεί; Δεν τον είδαμε. Εγώ δεν τότε γνώρισα τον Γιώργο.
- Ερ. Κι έτσι σιγά - σιγά εσείς αρχίσατε με αυτόν τον σκοπό στο πατητήρι να μαθαίνετε μαντολίνο;
- Z.E. Μαντολίνο. Σιγά - σιγά έμαθα και όταν μεγάλωσα και έμαθα κοπέλα το 'παιζα, οι νεαροί περνούσαν από πάνω απ' το σπίτι μας για να μ' ακούσουνε.
- Ερ. Είχατε πέραση στους νεαρούς με το μαντολίνο;
- Z.E. (Γελάει)
- Ναι, ναι.

- Ερ. Δεν φαίνεται ότι πρέπει να είχε μεγάλη πέραση;
- Ερ. Στη Γαλλιά έπαιζε άλλη κοπέλα μαντολίνο;
- Ζ.Ε. Και με έρωτες με θέλανε, με προξενιά.
- Ερ. Τον σύζυγό σας τον κ. Ζαχαριουδάκη, τον παντρευτήκατε με προξενιά ή με έρωτα;
- Ζ.Ε. Άμα σου κάνω την ιστορία του άντρα μου... είμαστε γειτόνοι και εγώ ήμουν στο τελάρο και μου είπε. Τον ήβλεπα κι ερχότανε και καμιά φορά έκλαιγε. «Γιατί» λέω «κλαις»; Τον έστειλα μια φορά από το περιβόλι να κόψει, γιατί είχαμε ένα μεγάλο περιβόλι, να κόψει ένα πορτοκάλι, ένα καλάθι πορτοκάλια γιατί είχαμε παρέα και πιάνει αυτός και γράφει σ' ένα πορτοκάλι «σ' αγαπώ» και μου το δίνει όταν ήρθε. Σε λίγο μου λέει «Λενιώ, ήφαγες το πορτοκάλι;» Ναι, λέω. Εγώ το είδα, αλλά έκανα ότι δεν το είδα «και είδες τι έγγραφα απάνω;» «Τι έγγραφες», λέω; «Δεν το είδα». Κι εγώ το είδα. Ε, σε λίγες μέρες μου έλεγε άλλα πράγματα και του λέω «κοίταξε να δεις, αν θες να παντρευτείς, υπάρχουν άλλες κοπέλες, πιο μικρές από μένα».
- Ερ. Εσείς σε ποια ηλικία ήσασταν τότε;
- Ζ.Ε. Δεν θυμάμαι ποια ηλικία, πάντως...
- Ερ. Δεν τον θέλατε δηλαδή και του κάνατε τσαλίμια;
- Ζ.Ε. Κοίτα να δεις, τώρα να το πω, είχαμε έρωτα με ένα άλλο παιδί στο χωριό. Αυτός μ' αγαπούσε από δώδεκα χρονώ και μου λέει «δεν θα πάρεις άλλον από εδώ απ' τη γειτονιά. Αν βγεις», μου λέει, «απ' τη γειτονιά μ' άλλον θα σε σκοτώσω και εσένα κι αυτόν. Νύφη από εδώ δεν θα βγεις». Σιγά - σιγά και ο πατέρας του και η μητέρα του, σιγά - σιγά με ψήσανε. Κι ένα βράδυ με πήρανε και μας πήγανε και μας εκλείσανε σε μια κάμερα της πρώτης μου θείας, της πεθεράς μου την αδερφή. Μετά μας εβγάλανε από μια βδομάδα, οι δικοί μου με γυρεύανε. Λέει ο πεθερός μου «εγώ τους έστειλα στο Ηράκλειο, δεν υπάρχουνε στο χωριό» και αυτό μας είχανε στο χωριό και θυμάμαι την πεθερά μου και μας ήφερνε φαγητό και είχε απάνω στο καλάθι κολοκύδια, κολοκυδάκια, χόρτα, δήθεν ήθελε να πάει στην αδερφή της και μέσα ήτανε φαγητό και μας ήφερνε κρυφά. Τέλος πάντων. Κάναμε ένα παιδί μετά στο χωριό, στη Γαλλιά και μετά ήρθαμε στην Αθήνα.

Πήγαμε στην Αθήνα, θαρρώ θα πως είμαστε στην Αθήνα. Και εκεί κάνουμε τα δύο παιδιά. Μεγαλώσαμε, τα παντρέψαμε, έχουμε εφτά εγγόνια.

Ερ. Να σας ζήσουν.

Z.E. Τώρα μου έμεινε κι εμένα λίγος χρόνος που παντρέψαμε τα παιδιά και ασχολήθηκα λίγο με το μαντολίνο. Τώρα.

Ερ. Το είχατε αφήσει δηλαδή κάποια χρόνια;

Z.E. Το είχα αφήσει γιατί να αναδρέψεις παιδιά, να παντρέψεις παιδιά, μετά γεννηθήκανε και τα εγγόνια και έπρεπε να κοιτάξω και τα εγγόνια γιατί τα παιδιά μου δουλεύουνε. Εγώ εδούλεψα όταν είχα τα κορίτσια και τον γιο μου απάντρευτο, εδούλεψα κι εγώ. Δεν μου 'μεινε χρόνος καθόλου.

Ερ. Όταν πρωτομάθατε, ποιος σας έδειξε πώς κουρδίζεται αυτό το όργανο;

Z.E. Κανείς! Κανείς δεν μου είπε «έτσι να το κουρδίσεις, έτσι να κάμεις, έτσι». Έτσι, να μου πει ένας «να κάμεις έτσι». Πρώτα - πρώτα δεν το παίρνω. Μόνο καμιά φορά το κουρδίζει έτσι ο Γιάννης, ο γιος του, αλλά να μου πει κανείς το κούρδισμα έτσι..., από μόνη μου.

Ερ. Συρτά παίζετε στο μαντολίνο; Τι σκοπούς παίζετε;

Z.E. Συρτά, χανιώτη, καλαματιανό. Τώρα ήβγαλα πρόσφατα ένα τραγούδι καλαματιανό, έχω βγάλει ένα τραγούδι για τη μάνα και συρτά και σιγανά θα μπουν μες στο cd.

Ερ. Όλοι οι σκοποί που παίζετε είναι δικοί σας ή παίζετε ας πούμε και των...;

Z.E. Δικοί μου, δεν παίζω κανέναν. Μόνο ο σιγανός τώρα που παίζω είναι λίγο του Λευτέρη και λίγο εμένα, δικός μου. Κανέναν άλλο ξένο. Τίποτα ξένο. Ούτε έχω ακούσει. Την ώρα που θα τότε βγάλω, παίρνω τον Αλέκο τηλέφωνο, αυτός που έπαιξε λύρα απάνω, τον Αλέκο τον Καλεμάκη. Του λέω Αλέκο, «αυτός ο σκοπός έχει παιχτεί; Να τον αφήσω»; «Όχι», μου λέει, «Ελένη, δεν τον έχει παιχτεί» και τότε συνεχίζω.

Ερ. Ας πούμε συρτά του Ροδινού παίζετε στο μαντολίνο;

Z.E. Δεν έχω ακούσει Ροδινό, δεν ξέρω. Ούτε του αδερφού μου δεν ξέρω γιατί δεν τον άκουσα ποτέ να παίζει.

Ερ. Ποιου αδερφού;

Z.E. Του Λευτέρη.

- Ερ. Του Λευτέρη, ε;
- Ζ.Ε. Ποτέ δεν τον άκουσα. Μόλις ήθελε να μπει, ήθελε να πιάσει αγκαλιά εμένα έτσι, να με κρατάει έτσι. Δεν τον είδα μια φορά να πιάσει λύρα να παίζει να θυμούμαι τους σκοπούς του. Τίποτα.
- Ερ. Πώς νιώθετε που κατάγεστε, που προέρχεστε έτσι από μια μουσική οικογένεια που είναι γνωστή έτσι σε κάποιους γνώστες της μουσικής παράδοσης της Κρήτης; Τι υποχρέωση νιώθετε ότι έχετε προς αυτή την παράδοση;
- Ζ.Ε. Νιώθω μεγάλη χαρά και μεγάλη ευθύνη να κρατιέται αυτή η μουσική παράδοση η κρητικιά και στους νέους ακόμα. Τώρα προσπαθώ και τα εγγονάκια μου. Έχω μια εγγόνη, Ελένη, του γιου μου και της έχω μάθει αυτόν τον πρώτο σκοπό. Τον πρώτο που έμαθα κι εγώ που είναι εύκολος και τον έχει μάθει.
- Ερ. Πόσων χρόνων είναι;
- Ζ.Ε. Αυτή είναι τώρα δεκατεσσάρων, της τον έχω μάθει πιο μικρή. Και η μικρή μου εγγονή που είναι, η Χαρούλα, επτά χρονών; Οκτώ; Της τον έχω μάθει και αυτήν και τον παίζει μόνη της αλλά προχτές πήγε μόνη της στην κρεβατοκάμαρα και μας εβγάνει ένα σκοπό μόνη της και έρχεται και μας τότε παίζει.
- Ερ. Α, μάλιστα! Οπότε...
- Ζ.Ε. Και λέει και μια μαντινάδα:
«Η γιαγιά μου η Ελένη είναι όμορφη πολύ, ξέρεις παππού γιατί;
Και μας αγαπάει όλους γιατί έχει μέσα της στοργή».
- Ερ. Ορίστε! Θα βγάλει κι αυτή σκοπούς...
- Ζ.Ε. Βγάζει και μαντινάδες. Αυτή η Χαρούλα πήρε το DNA μου, ναι, και η Ελένη.
- Ερ. Άλλη γυναίκα έπαιζε εκεί στη Γαλλιά, μαντολίνο;
- Ζ.Ε. Όχι.
- Ερ. Ήσασταν η μόνη στην περιοχή;
- Ζ.Ε. Μία κοπέλα θυμάμαι και λεγόταν Ευανθία. Ευανθία λεγότανε, όταν ήμουνα ελεύθερη και ήπαιζε μαντολίνο, αλλά λίγα πράγματα.
- Ερ. Μετά από εσάς άρχισε αυτή;

- Z.E. Ήτανε πιο μεγάλη και νομίζω μπορεί να το 'ξερε και πιο μπροστά. Γιατί ήρθε μια Κυριακή στο σπίτι και παίξαμε μαζί. Κράταε το μαντολίνο της και παίξαμε μαζί ένα τραγούδι.
(Παίζει και σιγοτραγουδάει λίγο τον σκοπό).
Σκέψου! Από τότε τώρα έχω να το παίζω.
(Παίζει τον σκοπό και τραγουδάει τη μελωδία).
Αυτό ήπαιζε αυτή η κοπέλα και τότε παίξαμε μαζί. Τον έπαιζα ωραία, αλλά από τότε έχω να τότε παίζω. Από τότε.
- Ερ. Σε γλέντι ποτέ είχατε παίζει;
- Z.E. Σε κοινό δεν έχω παίζει.
- Ερ. Σε παρέες στο σπίτι;
- Z.E. Σε παρέες στο σπίτι. Κάποτε σε μια μεγάλη παρέα και ζούσε και ο Μανώλης, ήπαιζα μπουζούκι κι έχω και φωτογραφία. Μόνο τότε.
- Ερ. Ο πατέρας σας έπαιζε λύρα;
- Z.E. Λύρα και μαντολίνο και χόρευε κιόλας.
- Ερ. Κι ήταν και παπάς.
- Z.E. Παπάς και δάσκαλος ήτανε.
- Ερ. Εκείνος έπαιζε σε γλέντια;
- Z.E. Μπα... Έτσι καμιά φορά. Τότε θυμούμαι καμιά φορά. Χορό! Έκανε έτσι τα ράσα πάνω και χόρευε! Έτσι, στα δάκτυλα. Και τότε θυμάμαι μια φορά και έπαιζε λίγο μαντολίνο. Δεν τότε θυμούμαι άλλη φορά.
- Ερ. Ήταν επιτρεπτό έτσι για έναν παπά έτσι να σηκωθεί να χορέψει;
- Z.E. Τότε; Τώρα τα κάνουνε όλα οι παπάδες αλλά τότε δεν ήτανε και τόσο επιτρεπτό κι όμως ο πατέρας μου επειδή ήτανε πολύ μερακλής, χόρευε.
- Ερ. Από εκείνον έμαθε ο Λευτέρης όργανο;
- Z.E. Ε, φαίνεται είναι το DNA. Ξέρω 'γώ, παιδί μου; Και η μάνα μου είχε μία φωνή...! Αφού μ' έβαλε στα πόδια της και μου τραγουδούσε πάντα και θυμάμαι και το τραγούδι που μου 'λεγε και τον σκοπό. Είχε μία φωνή σαν αηδόνη και ο πατέρας μου και η μάνα μου.
- Ερ. Ποιο τραγούδι σας έλεγε;
- Z.E. Η μάνα μου;
(Τραγουδάει):

«Αχ, εκείνο το πουλάκι
να το έπιανα στο χέρι
γιατί πάει στη δασκάλα
μου και όλα της τα λέει
και εκείνη η δασκάλα
μου, μου βάζει τιμωρία
και δέρνει τα χεράκια μου...».

Μα μία φωνή! Μια φωνή σαν αηδόνι!

Ερ. Σας νανούριζε;

Z.E. Με νανούριζε κι έβγαλα τώρα και το τραγούδι για τη μάνα μου. Μ' έβανε στα πόδια της και με νανούριζε και μου 'λεγε τραγούδια και βγάνω εγώ τώρα ένα τραγούδι για τη μάνα. Το 'παιξα απάνω. Θα το ακούσετε.

Ερ. Ουμάστε το νανούρισμα, έτσι, που έλεγε;

Z.E. Ναι. Πολλά νανουρίσματα μου 'κανε. Μέχρι την εβδομάδα που ήρθε από την Αθήνα με έβαλε στην αγκαλιά της και με νανούριζε και μου τραγουδούσε και πήγαινα εγώ στο κρεβάτι που... ύστερα έπεσε δυο τρεις μέρες και μετά πέθανε. Και την εγκάλιαζα τη φιλούσα. Και μετά όταν πέθανε δεν το θυμόμουν. Μετά βγαίνω απάνω κάτω «πού είναι η μάνα μ'; Πού είναι η μάνα μ'»; Εγώ τη κρατούσα συνέχεια εδώ, μαζί με τη μάνα μου ήμουν και με τον Λευτέρη και τότε τα... ετούτα τα μνήματα δεν τα κάναν όπως τώρα με πλάκες, με...

Ερ. Με μάρμαρα.

Z.E. Όχι. Με πηλό και έτσι, απλά. Και πιάνω κι εγώ ένα σκαλίδι, πώς το λένε;

Ερ. Σκεπαρνάκι;

Z.E. Σκεπαρνάκι, και πάω κι εγώ γύρω, γύρω - γύρω να βρω τη μάνα μου να πάω μέσα και βγάνω μία πλάκα και φουντέρνω μέσα και περνούσε μία χωριανή μας και με πιάνει απ' τα ποδαράκια. Και μετά εγώ της έλεγα «θέλω τη μάνα μου, θέλω να πάω με τη μάνα μου, θέλω τη μάνα μου» και περνούσε μετά μια άλλη γιατί είναι κοντά στο χωριό και της λέει «πες στην Χαρίκλεια να τρέξει να 'ρθει να βγάλουμε το Λενάκι γιατί ήβγαλε μια πλάκα και θέλει να πάει με τη μάνα του».

Ερ. Χαρίκλεια ποια είναι;

- Z.E. Η αδερφή μου.
- Ερ. Μεγαλύτερη.
- Z.E. Πιο μεγαλύτερη, ναι. Ήταν η Χαρικλεια, μετά ο Μανώλης, μετά η Δέσποινα, μετά η Ευαγγελία και μετά εγώ. Ήτανε πολύ μεγάλη από μένα. Και έρχεται, έρχονται δυο τρεις και με κρατούσανε και βγάνουνε άλλη μια πλάκα πιο πέρα - πέρα και με βγάνουνε γιατί εγώ έκανα έτσι τα χεράκια μου να μη με βγάνουνε, φώναζα «τη μάνα μου θέλω».
- Ερ. Ο αδερφός σας ο Μανώλης μετά που είχε κομμένο χέρι, πώς κατάφερε να παίξει και να γράψει αυτές τις κασέτες; Με ποιο τρόπο;
- Z.E. Προ λίγου νομίζω το συζητήσαμε, ότι άρχισε την αρχή με το κομμένο χέρι, έτσι, αλλά ξεμάτωνε το χέρι του και μετά πήγε σ' ένα ξάδερφό του που ήτανε τσαγγάρης και του λέει «θέλω να μου κάνεις ένα πετσάκι», ακριβώς όπως βλέπεις αυτό το ρολόι, αλλά μόνο που ήτανε πετσάκι εδώ σκληρό και ήπιασε μετά και ένα τρίποδο εδώ και το κρατούσε το μπουζούκι και ήπαιζε έτσι, με αυτόν τον τρόπο. Δεν ξέρω αν τότε ακούσατε καμιά φορά, αλλά όλα αυτά που ήπαιζε ο ανιψιός μου ο Γιάννης τα πρώτα ήταν του Μανώλη και τα δεύτερα είναι του Λευτέρη.
- Ερ. Μπουζούκι είχε πάει παλιότερα, πριν από τον Λευτέρη, στη Γαλλιά;
- Z.E. Δεν ξέρω αν είχε κανείς άλλος. Όλοι οι λυράρηδες του χωριού μας και οι... αυτοί, όλοι τα παίρνανε από του Λευτέρη τα κομμάτια. Όλοι.
- Ερ. Τι χαρακτηριστικά έχει η γαλλιανή σχολή; Δηλαδή αν θέλετε να πείτε ότι αυτά τα γνωρίσματα έδωσε... Ήταν ιδιαίτερος τρόπος στο τραγούδι, ήταν η μουσική;
- Z.E. Αυτός παιδί μου τα έκανε μόνος του. Μόνος του έβγανε τα όργανα, μόνος του έβγανε τους σκοπούς. Προχτές εσυγκινήθηκα που είδα μία από το Καστέλλι, μια κυρία και μου λέει «από πού είσαι παιδί μου;» Λέω «από τη Γαλλιά». Κι άρχισε να κλαίει. «Αχ, παιδί μου εκεί ήτανε ένας λεβέντης κι ήπαιζε στο γάμο μας κι ήπαιζε αυτός και τότε σκοτώσανε παιδί μου. Από ζήλια τότε σκοτώσανε. Το έχεις ακούσει παιδί μου; Το έχεις ακούσει;» Λέω «άμα σου πω τι μου ήτανε αυτός που λες». «Τι σου ήτανε;» «Ο αδερφός μου», λέω, «ο Λευτέρης». «Ναι, παιδί μου ο Λευτέρης». Κλάμα που έκανε.

- Πού θα πας να μην ακούσεις το όνομά του. Κι ότι έπαιζε ωραίους σκοπούς και ότι...
- Ερ. Γιατί πιστεύετε ο Μανώλης ήθελε τόσο πολύ να παίζει όργανο; Δηλαδή και χωρίς χέρι, να κάνει όλη αυτήν την ευρεσιτεχνία, να βάλει το πετσάκι να παίζει;
- Z.E. Κοίτα, πρώτον γιατί ήτανε η μουσική στο χέρι του. Έχουμε το DNA αυτό. Και δεύτερο, ήθελε έτσι γιατί... και με το όργανο, έτσι που ήτανε με ένα χέρι, περνούσε πιο καλά, τα ψυχολογικά του τα... ξέρω εγώ, παιδί μου; Πάντως στη μουσική του Λευτέρη και του Μανώλη δεν του μοιάσαμε. Δεν του 'μοιασα εγώ. Ναι μεν βγάλω τραγούδια δικά μου, σκοπούς, μουσική και αυτά, αλλά αυτά τα γυρίσματα τα πολλά και τα πολύπλοκα δεν τα βγάζω εγώ.
- Ερ. Μήπως ήταν ένας λόγος που σκοτώσανε τον Λευτέρη. Δηλαδή μια πτυχή του, ότι έμαθε ο Μανώλης ακόμα και με πετσάκι να παίζει, μήπως αυτό το έκανε για να τιμήσει κάποιο τρόπο και τους σκοπούς που έβγαλε ο Λευτέρης;
- Z.E. Ε, βέβαια. Και αυτό ήτανε. Να τιμήσει το μπουζούκι που είχε από τον Λευτέρη, και τους σκοπούς και τον Λευτέρη και όλη την οικογένεια.
- Ερ. Άλλος από την οικογένεια μετά δεν έπαιζε Λεμάν; Καμία αδερφή σας;
- Z.E. Όχι, όχι. Μόνο εγώ.
- Ερ. Λεμάν;
- Z.E. Ναι.
- Ερ. Εσείς;
- Z.E. Ναι, και τώρα παίζω μπουζούκι. Άμα μάθεις μαντολίνο, παίζεις και μπουζούκι.
- Ερ. Και τι σκοπούς παίζετε εκεί;
- Z.E. Ότι σκοπούς παίζω εδώ, παίζω κι εκεί.
- Ερ. Παίζετε τους σκοπούς του Λευτέρη; Του Μανώλη;
- Z.E. Του Μανώλη δεν μπορώ, είναι πολύπλοκοι. Του Λευτέρη παίζω έναν Χανιώτη και έναν Σιγανό.
- Ερ. Ο Μανώλης είχε βγάλει και άλλους σκοπούς εκτός απ' του Λευτέρη;

- Z.E. Ο Μανώλης είχε βγάλει πάρα πολλούς και πολύπλοκους. Ξεκινούσε από ένα σκοπό και κατάληγε δεν ξέρω πού. Δεν μπορώ να παίξω του Μανώλη τους σκοπούς.
- Ερ. Πότε τους έβγαλε αυτούς τους σκοπούς; Πριν από το ατύχημα με τη χειροβομβίδα;
- Z.E. Μετά, μετά.
- Ερ. Μετά; Με κομμένο χέρι;
- Z.E. Ναι, με κομμένο χέρι.
- Ερ. Πότε έκανε αυτό το πετσάκι και άρχισε να παίζει;
- Z.E. Μετά που κόπηκε το χέρι του, έκανε χωράφι... με το μουλάρι, με συγχωρείτε. Μετά πήγε στην Αθήνα, παντρεύτηκε και έκανε και μπακάλικο. Έκανε πάρα πολλές δουλειές, σαν να είχε τρία χέρια, όχι δύο. Δεν τότε στερούσε τίποτα από το κομμένο χέρι, ήτανε πολύ δραστήριος.
- Ερ. Αλλά θυμάστε πότε άρχισε να ξαναπαίζει όργανο μετά το ατύχημα; Δηλαδή ήταν δέκα χρόνια πριν πεθάνει; Είκοσι; Δύο;
- Z.E. Πολλά χρόνια. Τα πρώτα χρόνια που έπαθε το ατύχημα και βγάλαμε τα πένδη και αυτά, άρχισε αμέσως το μπουζούκι και πήγε σε έναν συγγενή μας σου λέω που ήτανε τσαγγάρης και τού 'φτιαξε το πετσάκι και άρχισε να παίζει κανονικά.
- Ερ. Και έβγαζε και σκοπούς.
- Z.E. Και έβγαλε και σκοπούς. Μόνος του.
- Ερ. Άλλοι από το χωριό μιμούνταν το παίξιμό του; Τους σκοπούς του;
- Z.E. Του Λευτέρη τση παίζανε όλοι οι οργανοπαίχτες, αλλά του Μανώλη είναι λίγο δύσκολο. Γιάννη...
(Απευθύνεται στον ανιψιό της, κ. Τσικνάκη Ιωάννη)
Του Μανώλη τους σκοπούς τους παίζανε, λέει, χωριανοί μας άλλοι;
- T.I. Όχι, όχι κανένας δεν τους παίζει κανένας. Εκτός από μένα δεν τους παίζει κανένας.
- Z.E. Μόνο ο Γιάννης και ο Αλέκος (εννοεί ο κ. Καλεμάκης).
- Ερ. Ο ανιψιός σας, ο κ. Γιάννης, ο Τσικνάκης.
- T.I. Αφού και το πρώτο cd που έβγαλε μετά δεν το άκουσα κανέναν να παίζει.
- Ερ. Του Λευτέρη;

- T.I. Εντάξει, του Λευτέρη τα παίζανε. Ό,τι θυμούνται, τα παίζουνε.
- Z.E. Θυμάστε, λέει, ποια χρονολογία έφτιαξε ο Μανώλης το πετσάκι και άρχισε να παίζει;
- K.A. Μετά τον τραυματισμό του...
- T.I. Μετά τον τραυματισμό του, τρία χρόνια, τέσσερα.
- K.A. Δεν είχε... Όχι, τέσσερα. Πιο νωρίς.
- T.I. Πιο νωρίς.
- K.A. Αφού ξεμάτωνε το χέρι του.
- T.I. Ναι. Δυο χρόνια.
- K.A. Στο ενάμισι με δυο χρόνια.
- Z.E. Μετά τον τραυματισμό.
- K.A. Μετά τον τραυματισμό του. Είπε «πρέπει να μάθω όργανο, αλλιώς θα αυτοκτονήσω» και δεν ξέρω αν είχες ακούσει την ιστορία που εμπήκε μέσα... Είχανε το πένθος εδώ. Να μην τα ξαναλέμε αυτά τα πράγματα. «Είπε ή θα μάθω να παίζω όργανο, ή θα πεθάνω».
- Ερ. Μάλιστα. Κυρία Ελένη, σας ευχαριστούμε πάρα πολύ.
- Z.E. Κι εμείς ευχαριστούμε για όλα.
- Ερ. Ήταν τιμή μας απόψε που μιλήσαμε και μάθαμε σπουδαία πράγματα.
- Z.E. Κι εμάς. Ευχαριστώ.
- K.A. Κι εμάς ήτανε τιμή μας. Η οικογένεια που ήρθαμε απόψε εδώ γιατί αυτά που ακούσατε απόψε ήτανε μέσα από τις οικογένειες. Τα λέω εγώ.
- Ερ. Ναι, κύριε Καλεμάκη. Ευχαριστούμε.